

საქართველოს ეკონომიკის სოციალური ასპექტები პანდემიურ რაკურსში

ხათუნა თოდუა,

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИКИ ГРУЗИИ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

Хатуна Тодуа

Государственный университет
Акакия Церетели

АНОТАЦИЯ

В Грузии пандемия Covid-19 повлекла за собой серьезные последствия для здоровья и экономики, сильнее всего ударив по тем, кто находится в самом уязвимом положении.

Хотя пандемия Covid-19 представляет собой прежде всего кризис в области здравоохранения, ее социально-экономические последствия серьезно оказали на жизни людей вызвав значительные экономические потери. Совокупное влияние экономического и санитарно-эпидемиологического кризиса, несмотря на ранее достигнутые успехи в области сокращения бедности и повышения уровня жизни отбрасывают страну назад. Она (пандемия) привела к сокращению рабочих мест и к падению доходов населения что означает углубление проблем бедности. Кроме того, ситуация в Грузии усугубляется тем, что высокий уровень безработицы оказывает давление на местную систему социального обеспечения.

Пандемия усугубила также проблему неравенства, что в свою очередь может спровоцировать социальную напряженность. В этот критический момент поддержка экономики крайне важна для обеспечения социальных гарантий.

Государству следует принять сбалансированные меры для смягчения экономических и социальных последствий кризиса. В частности, следует точно субсидировать экономические сектора и выделять средства для финансирования систем здравоохранения и инфраструктуры. Поддержка наиболее уязвимых и подверженных риску групп населения также является приоритетной задачей, требующей тщательно продуманных мер.

საკვანძო სიტყვები: პანდემია, საქართველო, სოციალური პრობლემები.

Ключевые слова: Пандемия, Грузия, Социальные Проблемы.

2020 წელს მსოფლიო ახალმა კორონავირუსულმა პანდემიამ მოიცვა, რამაც დიდი გამოწვევების წინაშე დააყენა იგი. კორონავირუსულმა პანდემიამ არა მხოლოდ ეკონომიკური, არამედ სოციალური კრიზისიც გამოიწვია. სოციალურმა პრობლემამ კამ, რომელიც ბოლო ათწლეულებში მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ისედაც განსაკუთრებული ყურადღების საგანი იყო, კიდევ უფრო მეტი სიმწვავე შეიძინა, მათ შორის, საქართველოშიც.

საქართველოს სოციალური სფეროსათვის პანდემიის ფონზე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი გამოწვევებია: ჯანდაცვისა და განათლების სფეროებში არსებული პრობლემები, სიღარიბე და უთანასწორობა. უმუშევრობა.

დღეს, კორონავირუსული ფონზე, როცა „ეკონომიკა მედიცინის მძევალია“, ვირუსის დამარცხება და ეკონომიკური კრიზისის დაძლევა შეუძლებელია ეფექტური ჯანდაცვის სისტემის გარეშე;

საქართველოს ჯანდაცვის სისტემის მომზადება და პანდემიის წინააღმდეგ მიმართულ რეჟიმზე გადაყვანა გაართულა მისმა არაეფექტურობამ, რის ერთ-ერთი გამოვლინებაა ის, რომ უპირატესად კერძო სამედიცინო სექტორია განვითარებული, ამ უკანასკნელის წილად მოდის ჰოსპიტალურ სექტორში არსებულ მეფლობელობის ფორმათა 95%, მაშინ როცა ევროპის ქვეყნებში არაკომერციული სამედიცინო ორგანიზაციები შეადგენენ მთლიანი სექტორის 70-80%-ს, აშშ-ში კი - 57%-ს. ზემოაღნიშნულმა შეიძლება დიდი სირთულეები შექმნას ჯანდაცვის სახელმწიფო პოლიტიკის გატარების გზაზე, ვინაიდან, იქმნება საშიშროება, რომ სახელმწიფო ვერ მოახერხებს კრიტიკულ სიტუაციებში საჭირო გადარჩევის მიზნების მიღწევას.

დიდი პრობლემაა ექიმების უთანაბრო განაწილება ქვეყნის რეგიონების მიხედვით, ამას გარდა, ექიმებისა და ექთნების რაოდენობებს შორის დისპროპორციაა - საქართველოში ერთ ექიმზე საშუალოდ 0,7 ექთანი მოდის, მაშინ, როცა განვითარებულ ქვეყნებში ეს თანაფარდობა 1:3-ს შეადგენს. არანაკლები პრობლემაა სამედიცინო პერსონალის არაადეკვატური შრომის ანაზღაურება, რაც ამცირებს მათს მოტივაციას. ყოველივე ზემოთქმულის ფონზე, გასაკვირი არაა, რომ საქართველო ჩამორჩება ყველა მეზობელ ქვეყანას ჯანდაცვით მოსახლეობის კმაყოფილების დონის მიხედვით, ჩვენთან მისი მაჩვენებელი 50%-ია, მაშინ როცა რუსეთში, ირანში, თურქეთში, აზერბაიჯანსა და სასომხეთში, შესაბამისად - 56, 82, 82, 68 და 53 %. ჯანდაცვის სისტემის ეფექტიანობის ამაღლება შესაძლებელია გა-

მონვევებზე დროული რეაგირების, *ჯანდაცვის სისტემის ეფექტური ადმინისტრირების* შემთხვევაში.

სოციალური სფეროს კიდევ ერთი სერიოზული გამოწვევაა განათლების სისტემაში არსებული პრობლემები. განათლება და კვალიფიციურობა მთავარ გამოწვევად რჩება საქართველოსთვის, რასაც ადასტურებს მრავალი, მათ შორის პიზას (PISA) 2018 წლის კვლევა, რომლის თანახმად საქართველო წიგნიერების ნაწილში 380 ქულას იკავებს, საბუნებისმეტყველოში – 283-ს, ხოლო მათემატიკაში – 398-ს, რაც 2015 წელთან მიმართებით გაუარესებული შედეგია.

ამასთან, სკოლების 88%-ში არ არის დაცული უსაფრთხოების ზომები, არ არის სპორტული დარბაზები და მოედნები; სკოლების 88%-ში გაუმართავია სანტექნიკა; არაერთი სკოლა საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს. აუცილებელია მსგავსი პრობლემების დროულად მოგვარება, ასევე, მნიშვნელოვანია, როგორც სასკოლო და უმაღლესი განათლების თანამედროვე მოთხოვნებზე მორგება, ისე, პროფესიული განათლების კომპონენტის დახვეწა და შემდგომი განვითარება. განათლება ქვეყნის განვითარების ხერხემალია, ხოლო განათლებული ადამიანები - ქვეყნის სიმდიდრე; ამიტომ, მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ შეასრულოს თავისი პირობა განათლების ბიუჯეტის გაზრდის შესახებ, ისე რომ ეს უკანასკნელი სახელმწიფო ბიუჯეტის არანაკლებ 25%-ი, და GDP-ს – არანაკლებ 6%-ი იყოს, რაც ამ სფეროში მნიშვნელოვანი რეფორმების გატარების შესაძლებლობას შექმნის.

საქართველოში დაბალი განათლების უმთავრესი მიზეზი ოჯახების ნაწილისთვის სათანადო ხარისხის განათლების ხელმიუწვდომლობაა, რაც მათი სიღარიბითაა განპირობებული; სიღარიბის მაჩვენებლები პანდემიის ფონზე კიდევ უფრო იზრდება; მსოფლიო ბანკის ანგარიშის მიხედვით, Covid-19-ის პანდემიის და მისი თანმდევი ეკონომიკური კრიზისის შედეგად, საქართველოში 193 ათასი მოქალაქე, ანუ მოსახლეობის 5,4% სიღარიბის ზღვარს მიღმა აღმოჩნდა, მსოფლიო ბანკისვე შეფასებით, 2019 წლის მდგომარეობით, საქართველოში სიღარიბეში მოსახლეობის 14,9 % ცხოვრობდა, ხოლო 2020 წელს ამ მაჩვენებელმა მოსახლეობის 20,3 %-ს (754 000) მიაღწია, რაც ნიშნავს, რომ ქვეყნის ყოველი მე-5 მოქალაქე უკიდურეს გაჭირვებაში ცხოვრობს. სოციალური მომსახურების სააგენტოს ინფორმაციით, 2020 წელს ყოველთვიურად შემწეობას საშუალოდ 484 ათასი ადამიანი იღებდა, ხოლო ერთი წლის განმავლობაში კი ბენეფიციართა რაოდენობა 83 296 ადამიანით გაიზარდა და 541 764 შეადგინა.

სიღარიბესთან ერთად დიდი პრობლემაა საქართველოში ჩამოყალიბებული დიდი უთანასწორობა მდიდრებისა და ღარიბების ცხოვრების დონესა და შემოსავლებს შორის. საქართველო ევროპისა და ცენტრალური აზიის ქვეყნებს შორის უთანასწო-

რობის მაჩვენებლის მიხედვით ერთერთი აუტსაიდერია. ქვეყანაში ყველაზე მდიდარი 10%-ის შემოსავალი ყველაზე ღარიბი 10%-ის შემოსავალთან შედარებით 17-18-ჯერ მაღალია, ფულადი შემოსავლები კი 28-ჯერ.

ამგვარად, უთანასწორობა და სიღარიბე თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს ეკონომიკის უმწვავესი სოციალური პრობლემებია, რომელთა მოსაგვარებლად აუცილებელია სოციალური დაცვის პროგრამების პრიორიტეტიზაცია, დახმარების მისამართულობა და არსებული სოციალური დაცვის სისტემის გაძლიერება. „არავინ დარჩეს განვითარების გარეშე“ - ეს მოწოდება უნდა გახდეს პანდემიის პერიოდში სოციალური პროგრამების დაგეგმვის და განხორციელების საფუძველიც.

Covid-19-ის პირობებში სიღარიბეს და უთანასწორობას კიდევ უფრო აღრმავებს უმუშევართა რიცხოვნობის ზრდა. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წინასწარი გათვლებით, ახალი კორონავირუსით გამოწვეული პანდემიის გამო, მსოფლიოში დაახლოებით 5,3 მილიონი (უარეს შემთხვევაში კი 24,7 მილიონი) სამუშაო ადგილი დაიკარგება. საქართველოში უმუშევრობის პრობლემა პანდემიამდეც აქტუალური იყო, თუმცა, ყოველწლიურად მცირე პროგრესი ფიქსირდებოდა დასაქმების კუთხით. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით 2019 წელს უმუშევრობის საშუალო მაჩვენებელმა ქვეყანაში 11, 6% შეადგინა, რაც წინა წლებთან შედარებით გაუმჯობესებული შედეგია, თუმცა ევროკავშირის ქვეყნებთან შედარებით, სადაც უმუშევრობის საშუალო მაჩვენებელი 6,7%-ია, ორჯერ მაღალია. მართალია, ჩვენს ქვეყანაში ყოველწლიურად დაუსაქმებელი ადამიანების რაოდენობა ბოლო წლებში მცირდებოდა, და 2020 წელსაც წინასწარი მონაცემებით უმუშევრობის მაჩვენებელი უნდა შემცირებულიყო, მაგრამ კორონავირუსით გამოწვეულმა პანდემიამ სულ სხვა რეალობის წინაშე დაგვადგინა; ოფიციალური მონაცემებით 2020 წელს უმუშევრობის დონე წლიურად 0,9 პროცენტული პუნქტით, 18,9 %-მდე გაიზარდა. ეს მონაცემი გაზრდილია 2021 წლის პირველ კვარტალშიც. ამ პერიოდში უმუშევრობამ 21,9 %-ს მიაღწია.

აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მთავრობას უყურადღებოდ არ რჩება პანდემიის შედეგად უმუშევრად დარჩენილი მოსახლეობა და მათ სხვადასხვა ტიპის დახმარებებს სთავაზობს. ანტიკრიზისული გეგმის ბიუჯეტში გათვალისწინებულია პანდემიის პერიოდში უმუშევრად დარჩენილი ადამიანების დახმარება 200 ლარით 6 თვის განმავლობაში, რაზეც 450 მილიონია გამოყოფილი, ასევე თვითდასაქმებულების ერთჯერადად 300 ლარით დახმარება, რისთვისაც გათვალისწინებული იყო 75 მილიონი ლარი.

საქართველოს მთავრობა დასაქმების აქტიურ პოლიტიკას მიმართავს, რაც გულისხმობს სტარ-

ტაპების ნახალისებას, სახელმწიფო სამსახურების შექმნას, პროფესიული გადამზადების პროგრამების, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას და ა.შ.

სახელმწიფოს მცდელობა - დაასუბსიდროს სხვადასხვა აქტივობები, რაც ხელს შეუწყობს დასაქმებას ან უკვე დასაქმებული ადამიანებისთვის სამუშაო ადგილის ხელშეწყობად შენარჩუნებას, ვერ ჩაითვლება გამოსავლად, მაგრამ სახელმწიფო მაინც აქტიურად ცდილობს მოსახლეობას სხვადასხვა სოციალური პაკეტი შესთავაზოს (შელავათიანი აგროკრედიტები, ხვან-თესვის ვაუჩერები და სხვ.), რათა მათ სამუშაო ადგილი შეინარჩუნონ ან დარჩნენ ამ არაეფექტურ სექტორში, რაც სასურველ შედეგს ვერ იძლევა.

შესაბამისად, დღეს ჩვენი ხელისუფლება განსაკუთრებით უნდა ეცადოს ეფექტური დასაქმების პოლიტიკის წარმართვას, ეკონომიკის გაჯანსაღებასა და სამუშაო ადგილების შექმნის ხელშეწყობას. დიდი მნიშვნელობა აქვს ინფრასტრუქტურული სამუშაოების დაჩქარებას, რაც ახალი სამუშაო ადგი-

ლების შექმნის ერთ-ერთი ეფექტიანი გზაა.

ამგვარად, კორონავირუსის პანდემია მსოფლიოს ყველა ქვეყნის და მათ შორის საქართველოს ეკონომიკისთვისაც მოულოდნელ გამოწვევად იქცა. საქართველო რთული ეკონომიკური და სოციალური გამოწვევების წინაშე აღმოჩნდა; ჯანდაცვისა და განათლების სისტემების კრიზისი, უმუშევრობისა და სიღარიბის მაჩვენებლების ზრდა, სოციალური უთანასწორობის გაღრმავება - ეს იმ ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების არასრული ჩამონათვალია, რომელთა შედეგებსაც საქართველოს მოსახლეობა იმკის;

პრობლემების დაძლევისათვის აუცილებელია ჯანდაცვის სისტემის ეფექტიანობის ამაღლება მისი ეფექტური ადმინისტრირების გზით, განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა და თანამედროვე მოთხოვნებზე მორგება, ეფექტური დასაქმების პოლიტიკის წარმართვა, მოქალაქეთა სოციალური დაცვის დონის ამაღლება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Covid 19 -ის წინააღმდეგ საქართველოს მთავრობის მიერ გატარებული ღონისძიებების ანგარიში, საქართველოს მთავრობა; 2020 წ.
2. რ. აბესაძე, პანდემიის ეკონომიკური, სოციალური და ჰუმანიტარული ასპექტები მსოფლიოსა და საქართველოში, 2020 წ., აკად. პ. გუგუშვილის დაბადებიდან 115-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის - „თანამედროვე ეკონომიკა, ეკონომიკური მეცნიერება და ეკონომიკის პანდემიური პრობლემები: გამოწვევები, გადაჭრის გზები“ - მასალების კრებული - გვ.12; file:///C:/Users/user/Downloads/2020..pdf.
3. ი.არჩვაძე, კორონავირუსი: გლობალური მოვლენა, რომელიც მასშტაბებით მსოფლიო ომის მასშტაბს უტოლდება, საერო გაზეთი, 08.06.2020 წ.
4. რ. ვაშაკიძე, ა. გოგოლი, ჯანდაცვის პოლიტიკა ჯანდაცვის პროფილაქტიკასა და ავადმყოფობის პრევენციას არ ემსახურება; 2019 წ. <https://forbes.ge/jandatsvis-politika-janda/> ნანახია - 12.05.2021 წ.
5. თ. თაქთაქიშვილი, სიღარიბე სოფლად და მისი გადაჭრის გზები, რეკომენდაციები საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, სექტორი 3 - ჰაბი განვითარებისათვის, თსუ ანალიზისა და პროგნოზირების ცენტრი, 2019 წ.
6. მ. კაკულია, ნ. კაპანაძე, ანტიპანდემიური შეზღუდვების და მთავრობის ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენა დასაქმებაზე, შემოსავლებისა და სიღარიბის დონეზე საქართველოში, თბ., 2020 წ., ფრიდრიხ ბერტის ფონდი. <https://www.gfsis.org/files/library/pdf/Georgian-2901.pdf>
7. ვ. პაპავა, ვ. ჭარაია, კორონომიკური კრიზისი და საქართველოს ეკონომიკის ზოგიერთი გამოწვევა, 2020 წ., საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ცენტრი; file:///C:/Users/user/Downloads/Papava_Charaia_.pdf
8. ა. ურუშაძე - კოვიდ-19: გამოწვევები და სოციალური პოლიტიკის ვარიანტები საქართველოს მთავრობისთვის, თბ., 2021წ. ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი; https://eprc.ge/uploads/Covid_challenges_andria_urushadze_Geo.pdf
9. თ. შენგირაძე, უმუშევრობა, საქართველოს დასაქმების პოლიტიკის კვალდაკვალ, 2020 წ. <https://forbes.ge/blogs/e1-83-a3-e1-83-9b-e1-83-a3-e1-83-a8-e1-83-94-e1-83-95-e1-83-a0-e1-83-9d-e1-83-91-e1-83-90-e1-83-a1-e1-83-90-e1-83-a5-e1-83-90-e1-83-a0-e1-83-97-e1-83-95-e1-83-94-e1-83-9a-e1-83-9d-e1-83-a1-e1-83-93/> ნანახია - 18.08.2021 წ.
10. თ. ხორბალაძე, Covid 19-ის პანდემიის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე რეგიონულ ჭრილში (თბილისი, აჭარა, იმერეთი, კახეთი, შიდა ქართლი), 2020 წ. https://eecmd.org/wp-content/uploads/2021/01/Policy-Paper_Covid-19-%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%90-%E1%83%94%E1%83%99%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%9D%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%94-1.pdf
11. Coronavirus (Covid-19): Cities Policy Responses. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/cities-policy-responses-fd1053ff/> ნანახია - 06.07.2021 წ.